TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Dnro 7290/96/21

28.9.2021

Eduskunta
Perustuslakivaliokunta

PeV@eduskunta.fi

Tietosuojavaltuutetun lausunto

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyn harmonisoiduksi sääntelyksi (Artificial Intelligence Act) (U 28/2021 vp).

Kiitän mahdollisuudesta lausua asiassa.

Tietosuojavaltuutettu on ollut asiasta kuultavana hallintovaliokunnassa 8.6. ja tietosuojavaltuutetun toimiston ylitarkastaja Blomberg on ollut asiasta kuultava liikenne- ja viestintävaliokunnassa 9.6. Näiden kuulemisien jälkeen Euroopan tietosuojaneuvosto ja Euroopan tietosuojavaltuutettu ovat hyväksyneet yhteisen lausunnon (EPB-EDPS Joint Opinion 5/2021, saatavilla osoitteesta: https://edpb.europa.eu/system/files/2021-06/edpb-edps_joint_opinion_ai_regulation_en.pdf) komission ehdotuksesta. Totean kyseisen lausunnon edustavan myös tietosuojavaltuutetun näkemystä asiasta.

Komissio antoi 21.4.2021 ehdotuksensa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyn eurooppalaisesta lähestymistavasta (KOM(2021) 206 lopullinen). Valtioneuvoston kirjelmässä on esitelty ehdotuksen sisältöä ja valtioneuvoston kanta.

Valtioneuvoston kannan mukaan tekoälyjärjestelmien käyttöön liittyy paljon perusoikeusliitännäisiä kysymyksiä ja valtioneuvosto pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa ehdotuksen soveltamisalakysymyksiä arvioidaan huolellisesti perusoikeuksien toteutumisen kannalta. Valtioneuvosto myös huomioi, että asetusehtouksen suhdetta muuhun unionin sääntelyyn, kuten yleiseen tietosuoja-asetukseen tulee täsmentää neuvotteluissa.

Yhdyn valtioneuvoston kantaan tältä osin. Ehdotetun sääntelyn suhde yleiseen tietosuoja-asetukseen tulee olla mahdollisimman selkeä. Yleinen tietosuoja-asetus kansallisine direktiivinomaisin harkintamarginaaleineen muodostaa haasteellisen sääntelykehikon. Nähdäkseni toimivan sääntelykehikko edellyttää, että ehdotetun sääntelyn suhde yleiseen tietosuoja-asetukseen on selkeä. Tässä yhteydessä on kiinnitettävä huomioita muun muassa edellytyksiin, joiden nojalla tekoälytuotteen voidaan katsoa täyttävän EU:n sisämarkkinoille laskemisen edellytykset. Komission ehdotuksen mukaan tuotteelta ei edellytetä, että se täyttää yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraavat edellytykset. On sinänsä selvää, ettei ehdotettu sääntely kuitenkaan johtaisi siihen, ettei yleinen tietosuoja-asetus tulisi sovellettavaksi edellä tarkoitettuihin tilanteisiin. Kokonaistilanne voi kuitenkin olla kuluttajan kannalta vaikeasti hahmotettavissa. Tekoälyehdotuksen 2 luvun kolmannen otsikoinnin alla tulisikin tehdä lisäys, jonka

mukaan hyväksytyiltä tuotteilta edellytettäisiin selkeästi, että ne täyttävät yleisesti tietosuoja-asetuksesta seuraavat edellytykset.

Yleisen tietosuoja-asetuksen ja komission tekoälyehdotuksen sekä esimerkiksi ePrivacy-asetuksen muodostamaa sääntelykokonaisuutta on mahdollista arvioida vasta siinä vaiheessa, kun komission ehdotuksen säännöksien konkreettinen sisältö alkaa selvitä. Tämän vuoksi onkin nähdäkseni tärkeää, että eduskuntaa informoidaan neuvotteluiden etenemisestä u-jakokirjeillä.

Valtioneuvoston kannan mukaan myös ehdotetun seuraamusjärjestelmän suhdetta erityisesti yleiseen tietosuoja-asetukseen perustuvaan seuraamuksia koskevaan sääntelyyn olisi arvioitava neuvotteluiden aikana tarkemmin. Valtioneuvoston kanta on tältäkin osin kannatettava. Myös tältä osin kiinnitän huomiota edellä toteamaani eduskunnan informoinnista u-jatkokirjeillä.

Nähdäkseni neuvotteluissa olisi myös tarpeellista selvittää, millaista lisäarvoa ehdotettu sääntely tuo yleisen tietosuoja-asetuksen sääntelyyn nähden.

Ehdotetun sääntelyn oikeusperustan osalta on huomattava, että sääntelyä on ehdotettu SEUT 114 ja SEUT 16 nojalla. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojen suojaan. Saman artiklan toisen kohdan mukaan sanotun sopimuksen kohdalla annettua sääntelyä valvoo riippumaton viranomainen. Tästä seuraavia reunaehtoja on arvioitava tarkoin saatettaessa ehdotettua sääntelyä osaksi kansallista oikeusjärjestelmää. Komission tekoälyehdotuksessa Euroopan tietosuojavaltuutettu on nimetty Euroopan unionin toimielinten osalta toimivaltaiseksi viranomaiseksi.

Lopuksi kiinnitän vielä erikseen huomiota Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun lausumaan siitä, että tekoälyä koskevan sääntelyn tulisi sisältää yleinen kielto käyttää ihmisten tunnistamiseen tarkoitettua tekoälyä julkisilla paikoilla. Lisäksi Euroopan tietosuojaneuvosto ja Euroopan tietosuojavaltuutettu ovat yhteisessä lausunnossaan katsoneet, että tunteita ennakoivan tekoälyn käyttö tulisi kieltää. Nähdäkseni sanottujen kieltojen sisällyttäminen ehdotettuun sääntelyyn on erittäin tärkeää, jotta henkilötietojen suojaa koskeva perusoikeus tulee asianmukaisesti tasapainotettua ehdotetun sääntelyn tavoitteiden kanssa.